

Види навчальних занять та їх орієнтовна структура

Основними видами навчальних занять у коледжі є:

- лекція;
- семінарське, практичне, лабораторне заняття;
- нетрадиційні види занять;
- заняття-екскурсії;
- індивідуальні заняття;
- консультації: індивідуальні, групові.

Лекція

Лекція – це логічне, послідовне викладення матеріалу, яке характеризується судженням, висновками, підсумком.

Лекція – основна форма проведення навчальних занять у закладі фахової передвищої освіти і призначена для засвоєння теоретичного матеріалу.

Як правило, лекція є елементом системи занять, який охоплює основний теоретичний матеріал окремої або кількох тем навчальної дисципліни. Тематика курсу лекцій визначається робочою програмою. Можливе читання окремих лекцій з проблем, які стосуються даної навчальної дисципліни, але не охоплені навчальною програмою.

Лекції проводяться лекторами, викладачами закладу освіти, а також провідними науковцями або спеціалістами, запрошеними для читання лекцій, які стосуються навчальної дисципліни, але не охоплені навчальною програмою, наприклад, так звані гостьові лекції. Такі лекції проводяться провідними вченими або спеціалістами для здобувачів освіти в окремо відведений час.

Лектор, якому доручено читати курс лекцій, зобов'язаний перед початком відповідного семестру подати на предметну або циклову комісію складений ним конспект лекцій, контрольні завдання для проведення підсумкового контролю, передбаченого навчальним планом і програмою для даної навчальної дисципліни.

Лектор зобов'язаний дотримуватися навчальної програми щодо тем лекційних занять, але не обмежуватися в питаннях трактування навчального матеріалу, формах і засобах доведення його до здобувачів освіти.

Основні типи лекційних занять:

- ✓ вступна лекція;
- ✓ проблемна лекція;
- ✓ тематична лекція з елементами евристичної бесіди;
- ✓ лекція з елементами проблемних ситуацій;
- ✓ лекція з використанням мультимедійних засобів навчання;
- ✓ лекція з використанням навчальних платформ DISCORD, MOODLE, ТЗН;
- ✓ лекція з використанням реферативних робіт здобувачів освіти; тем;
- ✓ оглядова лекція.

Основні вимоги до лекції:

- ✓ високий науковий фаховий рівень;
- ✓ високий організаційно-методичний рівень;
- ✓ лекція повинна відповідати змісту програми, із дотриманням послідовності
- ✓ зміст повинен містити новини галузі;
- ✓ дотримання міждисциплінарних зв'язків;

Якісні характеристики:

- ✓ ефективність наукового впливу на якість виховання здобувачів освіти;
- ✓ ефективність фахового впливу на якість знань здобувачів освіти;
- ✓ підготовка лектора, вміння організувати творчу роботу здобувачів освіти;
- ✓ глибина розглядуваних питань, уміння встановлювати міждисциплінарні зв'язки;
- ✓ сприйняття матеріалу здобувачами освіти.

Вимоги до конспекту лекцій:

Конспект лекцій повинен мати такі елементи:

- ✓ назву дисципліни та спеціальності;
- ✓ загальний обсяг дисципліни та обсяг лекцій (год);
- ✓ рекомендації щодо вивчення дисципліни;
- ✓ наявність, види та методи поточного й підсумкового контролю знань;
- ✓ рекомендовану літературу та інші джерела інформації щодо дисципліни.

Кожна лекція повинна мати такі елементи:

- ✓ тему;

- ✓ план (питання, що розглядаються, звичайно не більше п'яти);
- ✓ основні положення та висновки, ілюстративний матеріал, а також посилання на інтернет джерела, першодруки;
- ✓ контрольні питання;
- ✓ завдання здобувачам освіти для самостійної роботи;
- ✓ рекомендована література та інші джерела інформації щодо теми, яка розглядається.

Більш докладне розкриття теми лекції, близьке до викладання її автором в аудиторії, є текстом лекції. Тексти лекцій готуються до видання за правилами підручників і навчальних посібників.

Вимоги до лекційних занять:

Лекція-бесіда(діалог з аудиторією):

- ✓ передбачає безпосередній контакт викладача з аудиторією;
- ✓ дозволяє визначити зміст теми викладу навчального матеріалу з урахуванням особливостей аудиторії;
- ✓ дозволяє використати колективне коло знань, запитання до аудиторії можуть ставитися на початку лекції і протягом заняття;
- ✓ запитання не повинні бути для контролю знань, а для виявлення рівня орієнтованості і пізнання здобувачів освіти з певної проблеми, ступінь їх готовності до сприйняття нового матеріалу;
- ✓ запитання адресуються до всієї аудиторії;
- ✓ повинні формулюватись так, щоб відповіді були конкретними, здобувачі освіти відповідають з місця;
- ✓ запитання можуть бути елементарними і проблемними;
- ✓ лектор зобов'язаний піклуватися про те, щоб запитання не залишалися без відповіді.

Лекція-дискусія:

- ✓ викладач не тільки використовує відповіді здобувачів освіти на запитання, але й організовує вільний обмін думками в інтервалах між логічними розділами;
- ✓ дозволяє викладачеві керувати колективною думкою здобувачів освіти; використовувати її з метою переконання, виправлення помилок, негативних явищ;

✓ ефективність буде лише при правильному підборі запитань для дискусії і вмілому цілеспрямованому керівництві нею;

✓ вибір запитань визначається викладачем залежно від складу здобувачів освіти, матеріалу і конкретних даних завдань, які лектор ставить перед собою;

✓ лекція із застосуванням техніки зворотного зв'язку;

✓ викладач з допомогою ТЗН має можливість одержати відповідь про реакцію всієї групи на поставлене запитання;

✓ у кінці кожного розділу даються запитання і на екрані висвічується правильний результат;

✓ запитання задаються на початку і в кінці викладу кожного логічного розділу лекції, по-перше, для того, щоб дізнатися на скільки здобувачі освіти знають про дану проблему, по-друге, щоб в'яснити рівень засвоєння матеріалу. Незадовільні результати підкажуть як змінити методи ведення лекції;

✓ найпростіший зворотний зв'язок можна здійснити методом усного опитування, застосуванням найпростіших тестів, програмованого контролю тощо.

Проблемна лекція:

✓ наявність проблемних питань;

✓ наявність проблемних ситуацій, проблем;

✓ наявність гіпотез, розв'язування й аналіз проблеми;

✓ творче вивчення основних питань теми;

✓ підсумки з використанням евристичної бесіди;

✓ лекція-запрошення до колективного дослідження (поточна "мозкова атака");

✓ пропозиція здобувачам освіти сумісно вивести те або інше правило, закономірність, явище; звертання до досвіду і знань аудиторії;

✓ уточнення: підвести під колективну думку теоретичну базу, систематизація колективної думки і повернення її слухачам у вигляді "спільно виробленого" висновку;

✓ завдання: не тільки повідомити корисну інформацію, але й зробити так, щоб здобувач освіти переконався в тому, що він може сам одержати таку ж або подібну інформацію; переконати здобувачів освіти, що така інформація є необхідною.

Лекція-консультація:

✓ після короткого викладу основних питань теми, здобувачі освіти задають питання лектору;

✓ у кінці невелика дискусія з висновками викладача;

✓ організовують тоді, коли здобувачам освіти варто надати допомогу;

✓ питання здобувачам освіти можуть подаватися в усній і письмовій формі;

✓ перша частина проводиться у вигляді лекцій, друга – консультація (відповіді на запитання, обмін думками);

✓ можна проводити самостійне вивчення матеріалу за підручником і консультацією.

Прес-конференція:

✓ проводиться із запрошенням спеціалістів, організовується з комплексних проблем;

✓ проводиться не одним викладачем, а науковцями з даної проблеми;

✓ проводиться тоді, коли запитання здобувачам освіти виходять за рамки тематики навчального курсу;

✓ здобувачі освіти можуть підготувати питання в письмовій формі; можна проводити з використанням комп'ютерної техніки.

Структура лекції:

Вступна частина:

- формування мети і завдань;
- коротка характеристика основної проблеми;
- встановлення міжпредметних зв'язків;
- список літератури.

Виклад лекційного матеріалу:

- встановлення, аналіз, доказ подій і явищ;
- розгляд фактів;
- характеристика певних точок зору на це питання;
- зв'язок з практикою, майбутньою професією.

Висновок:

- формування висновків;
- постановка завдань для самостійної роботи;

- методичні поради-відповіді на запитання здобувачів освіти.

Семінарське заняття

Семінарське заняття – форма навчального заняття, при якій викладач організовує дискусію навколо попередньо визначених тем, до котрих здобувачі освіти готують тези виступів на підставі індивідуально виконаних завдань (рефератів).

Семінарські заняття проводяться з однією академічною групою.

Перелік тем семінарських занять визначається робочою навчальною програмою дисципліни.

На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені здобувачами освіти реферати, їх виступи, активність у дискусії, уміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо.

Підсумкові оцінки за кожне семінарське заняття виставляються у навчальний журнал.

Отримані оцінки здобувачами освіти за семінарські заняття враховуються при виставленні підсумкової оцінки з даної навчальної дисципліни.

Типи семінарських занять

Семінар з використанням евристичної бесіди:

- ✓ постановка та вирішення пізнавальних завдань;
- ✓ використання запитань і організація відповіді здобувачів освіти.

Семінар-диспут:

- ✓ здобувачі освіти в ситуаціях полеміки вчаться аргументовано захищати свої ідеали, думки, переконання, ідеї;
- ✓ наявність питань, що розглядаються;
- ✓ вибір методів роботи здобувачами освіти.

Семінар з виступами здобувачів освіти:

- ✓ видача індивідуальних завдань здобувачів освіти;
- ✓ виконання здобувачами освіти рефератів, доповідей, повідомлень;
- ✓ наявність обговорюваних питань чи проблем;
- ✓ форми роботи для вирішення питань, проблем.

Міждисциплінарний семінар:

✓ наявність проблемних запитань, запитань з декількох навчальних дисциплін;
обговорення проблемних запитань;

✓ вибір форм і методів роботи здобувачів освіти.

Комбіноване семінарське заняття:

✓ постановка навчальних завдань;

✓ наявність цих завдань;

✓ доповіді, реферати, повідомлення, які переходять у розгорнуту бесіду або дискусію.

Семінар-практикум:

✓ наявність запланованих питань;

✓ складання відповідно до плану завдань творчого, пошукового та дослідного характеру;

✓ обговорення та вирішення поставлених завдань.

Призначення семінарських занять:

✓ розвивати самостійність здобувачів освіти;

✓ вдосконалювати та поглиблювати закріплені знання;

✓ розвивати вміння і навички роботи з додатковою та довідковою літературою;

✓ оволодівати методами добору матеріалу, вчитися виділяти головне;

✓ вчити здобувачів освіти користуватися різними формами роботи.

Вимоги до семінарських занять:

✓ високий організаційний, науково-методичний рівень семінарських занять;

✓ проведення семінарського заняття після прочитання циклу лекцій на відповідну тему навчальної дисципліни;

✓ виділення науково обґрунтованого об'єму літератури самостійної роботи при підготовці до семінару.

Якісні характеристики семінарського заняття:

✓ ефективність навчально-виховного впливу на здобувачів освіти;

✓ відповідність планів семінарських занять програмі курсу;

✓ підготовка викладача, змістовність вступного і заключного слова викладача, характеристика доповідей здобувачів освіти;

✓ глибина розгляду основних питань, уміння встановлювати міждисциплінарні

зв'язки;

- ✓ активність здобувачів освіти;
- ✓ взаємодія в різних формах роботи;
- ✓ порядок обліку і контролю.

Викладач під час проведення семінарського заняття здійснює:

- ✓ контроль відвідування;
- ✓ контроль якості виступів здобувачів освіти, виконаної ними роботи;
- ✓ характеристику відповідей здобувачів освіти, вказує на недоліки, шляхи та засоби їх подолання;
- ✓ виставлення кожному здобувачу освіти оцінки.

Структура семінарського заняття:

Організаційна частина

- ознайомлення з темою та планом заняття;
- визначення критеріїв оцінювання.

Навчально-дискусійна частина

- диспут на визначену тему за повідомленим планом;
- виступи доповідачів та їх опонентів;
- робота зі здобувачами освіти, що не взяли участі в диспуті, але готові до відповіді;
- рецензування та обговорення рефератів;
- "мозковий штурм";
- класичний семінар (семінар із виступами здобувачів освіти) відповідей;
- висновок, узагальнення з кожного питання.

Заключна частина

- мотивована оцінка роботи здобувачів освіти;
- поточний контроль знань.

Запам'ятайте!

Здобувач освіти повинен заздалегідь знати тему і мету семінару, отримати план або перелік питань, що виносяться на семінарське заняття.

Питання до семінарського заняття формулюються так, щоб здобувач освіти

мав змогу мислити або висловлювати свої думки.

Семінарське заняття повинно сприяти тому, щоб здобувачі освіти самостійно дійшли висновків і узагальнень щодо теми, яка виноситься на семінар.

На семінарському занятті бажано застосовувати дискусійний характер, а здобувачі освіти матимуть змогу формувати систему поглядів на те чи інше явище.

Найцікавішим буде той семінар, який ставитиме для здобувачів освіти певну проблематику, носитиме дискусійний характер.

Головна мета семінарського заняття полягає не в механічному повторенні теоретичного курсу (змісту лекцій), а в напруженій роботі думки, високій пізнавальній активності, виробленні практичних навичок застосування матеріалу.

Вимоги до методичних рекомендацій щодо проведення семінарського заняття

Методичні рекомендації до семінарського заняття повинні мати такі елементи:

- номер і тему заняття;
- мету і завдання заняття;
- план семінару;
- за потреби словник або визначення найбільш важливих термінів, понять;
- контрольні питання;
- порядок проведення семінару;
- критерії оцінювання роботи здобувачів освіти на семінарі;
- рекомендовану літературу та інші джерела інформації щодо теми, яка розглядаються.

Практичне заняття

Практичне заняття – форма навчального процесу, при якій викладач організовує детальний розгляд здобувачами освіти окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує вміння і навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання відповідно до сформованих завдань.

Практичне заняття проводиться з метою формування у здобувачів освіти умінь і навичок роботи з технікою, обладнанням, для більш глибокого їх вивчення, виконання окремих прийомів.

За метою і структурою практичні заняття є ланцюжком, який пов'язує теоретичне навчання і навчальну практику з дисципліни.

Перелік тем практичної роботи визначається робочою навчальною програмою дисципліни.

Проведення практичного заняття ґрунтується на попередньо підготовленому методичному матеріалі для виявлення ступеня оволодіння здобувачами освіти необхідних теоретичних положень, наборі завдань різної складності для розв'язання їх здобувачами освіти на занятті.

Вказані методичні засоби готуються викладачем, якому доручено проведення практичних занять, за погодженням з лектором даної навчальної дисципліни.

До кожного практичного заняття повинна бути складена інструктивно-методична карта для здобувачів освіти, що є обов'язковим документом і забезпечує послідовність дій здобувачів освіти на досягнення мети практичного заняття та конкретизує підготовку їх до заняття.

Оцінки, отримані здобувачами освіти за практичні заняття, зараховуються при виставленні підсумкової оцінки з даної навчальної дисципліни.

Практичне заняття включає:

- ✓ проведення попереднього контролю знань, умінь і навичок здобувачів освіти;
- ✓ виконання практичних завдань;
- ✓ постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю здобувачів освіти,
- ✓ розв'язування контрольних завдань;
- ✓ їх перевірку, оцінювання;
- ✓ домашнє завдання.

Форми організаційної роботи на практичних заняттях:

- ✓ *групово фронтальна* – повинно бути однотипне обладнання в розрахунку на всю групу (підгрупу);
- ✓ *бригадна фронтальна* – використовується в тих випадках, коли немає можливості проводити заняття групою фронтально. У цьому випадку група ділиться на ланки (2-5 осіб). Кожна ланка в один і той же час виконує однакові види робіт на відповідних робочих місцях. Переміщення ланок по робочих місцях відбувається

відповідно до розробленого графіка.

✓ *бригадна форма* – проводиться аналогічно до бригадної фронтальної, але при умові, коли кожна бригада виконує різні види робіт на відповідних робочих місцях;

✓ *індивідуальна форма* – кожний здобувач освіти має індивідуальне практичне завдання.

Методи практичного заняття:

- ✓ інструктаж;
- ✓ вправи;
- ✓ дослідження;
- ✓ самостійна робота;
- ✓ стимулювання.

Призначення практичного заняття:

✓ вдосконалення теоретичного матеріалу та його застосування;

✓ застосування вмінь і навичок при роботі з механізмами, обладнанням, інструментами, розв'язанні вправ.

Вимоги до практичного заняття:

- ✓ участь здобувачів освіти у різних формах роботи;
- ✓ розвиток самостійності здобувачів освіти;
- ✓ високий організаційний рівень,
- ✓ високий методичний і науковий рівень;
- ✓ раціональне використання часу;
- ✓ дотримання правил техніки безпеки й охорони праці;
- ✓ дотримання тем навчальної дисципліни;
- ✓ дотримання технології послідовності виконання роботи;
- ✓ наявність та підготовленість робочих місць для практичних занять;
- ✓ дотримання вимог ведення діловодства.

Якісні характеристики практичного заняття:

✓ ефективність самостійної роботи здобувачів освіти;

✓ відповідність та узгодженість практичних занять з програмою курсу;

✓ підготовка викладача, його дії, характеристика відповідей і роботи здобувачів освіти;

- ✓ своєчасне виконання роботи, оформлення та здача звіту;
- ✓ збереження приладів, інструментів, робочого місця під час роботи та після її закінчення.

Порядок обліку і контролю:

- ✓ контроль відвідування, контроль теоретичної підготовки;
- ✓ контроль самостійності при виконанні практичної підготовки;
- ✓ контроль за дотриманням правил техніки безпеки й охорони праці;
- ✓ контроль своєчасності виконання звіту;
- ✓ виставлення оцінок кожному здобувачу освіти.

Методичні рекомендації до практичного заняття:

Методичні рекомендації до практичного заняття повинні мати такі елементи:

- номер і тему заняття;
- мету і завдання заняття;
- постановку завдання (опис конкретної ситуації);
- за потреби коротко основні відомості з теорії або лекційних занять;
- потрібні технічні засоби, наочність, довідковий матеріал;
- вирішення типового завдання;
- аналіз одержаних результатів і можливих варіантів завдання та шляхів їх розв'язання;
- завдання для самостійної роботи;
- критерії оцінювання роботи здобувачів освіти на практичному занятті;
- контрольні питання;
- рекомендовану літературу та інші джерела інформації щодо теми, яка розглядається;
- додатки за потреби (довідковий матеріал, перелік завдань для самостійної роботи).

Лабораторне заняття

Лабораторне заняття – форма навчального заняття, при якому здобувач освіти під керівництвом викладача особисто доводить натуральні або імітаційні експерименти чи досліді з метою практичного підтвердження окремих

теоретичних положень даної навчальної дисципліни, набуває практичних навичок роботи з лабораторним обладнанням, обчислювальною технікою, вимірювальною апаратурою, методикою експериментальних досліджень у конкретній галузі.

Якщо вказані риси в занятті відсутні, то воно є практичним заняттям або семінаром.

Перелік лабораторних занять визначається робочою навчальною програмою дисципліни.

Замінювати лабораторне заняття іншими видами навчальних занять не дозволяється.

Підсумкова оцінка виставляється в журналі обліку виконання лабораторних робіт. Оцінки, отримані здобувачами освіти за виконання лабораторних робіт враховуються при виставленні семестрової (підсумкової) оцінки з даної навчальної дисципліни.

Лабораторне заняття включає:

- ✓ проведення інструктажу з техніки безпеки;
- ✓ проведення поточного контролю підготовки здобувачів освіти до виконання конкретної лабораторної роботи;
- ✓ виконання завдань теми заняття;
- ✓ оформлення й індивідуальний звіт з виконаної роботи;
- ✓ його захист;
- ✓ оцінювання.

Типи лабораторних занять та методи їх проведення:

традиційні лабораторні заняття;

дослідні лабораторні заняття.

Особливості традиційного лабораторного заняття:

- ✓ мета роботи наперед точно визначена;
- ✓ обладнання, прилади, інструменти наперед підібрані і в підготовленому вигляді запропоновані здобувачам освіти;
- ✓ методика та послідовність операції наперед точно відпрацьовані і зведені в інструктивно-методичну карту, підготовлені і форми звітної документації;
- ✓ характером роботи є операції, що підтверджують закони, які здобувачі освіти

раніше вивчали;

✓ результат, який повинен бути одержаний у роботі, відомий здобувачам освіти.

Особливості дослідного (експериментального) лабораторного заняття:

✓ визначення теми і мети роботи;

✓ здобувачі освіти самостійно під керівництвом викладача розробляють відповідні вимоги до виконання роботи;

✓ прилади та інструменти, що зберігаються в лабораторії, видаються здобувачам освіти на вимогу;

✓ методику й послідовність роботи, форми фіксації її результатів розробляє самі здобувачі освіти під керівництвом викладача на основі досвіду, одержаного при виконанні проведених раніше робіт;

✓ характер роботи – дослідження явищ з метою знаходження раніше невідомих здобувачам освіти.

Форми роботи

Індивідуальна:

✓ індивідуальні лабораторні роботи виконуються за індивідуальним планом (інструктивно-технологічною картою), тобто кожен здобувач освіти одержує своє завдання, яке він повинен виконати незалежно від інших;

✓ діяльність викладача при проведенні таких лабораторних занять полягає в уважному спостереженні за роботою здобувачів освіти, стежить, щоб вони працювали правильно та допомагає їм у потрібний момент.

Переваги такого виду організації лабораторних занять, особливо в умовах виробництва очевидні, але вони мають і свої недоліки. Перш за все, викладачеві важко керувати всією групою здобувачів освіти, тому йому доводиться переключатися з однієї роботи на іншу.

Групова:

✓ виконання завдань лабораторної роботи у невеликих за складом групах здобувачів освіти;

✓ під час проведення лабораторної роботи досягнення загальної мети відбувається спільними зусиллями членів групи;

✓ така діяльність не ізолює здобувачів освіти один від одного, а навпаки, дає змогу реалізувати природне прагнення до спілкування, взаємодопомоги і сприяє поглибленню знань, виробленню та закріпленню умінь та навичок;

✓ у процесі групової діяльності зникає страх спілкування з викладачем;

✓ завдання лабораторної роботи виконується індивідуально, але з елементами взаємодопомоги;

✓ виникає можливість учитися один в одного;

✓ покращується контроль і корекція знань, адже здобувачі освіти опитують один одного, разом працюють над виконанням завдань і вправ, перевіряють правильність виконання;

✓ викладач оцінює результати навчання кожного члена групи.

Фронтальна:

✓ передбачає виконання ідентичних завдань при повному обладнанні:

✓ для проведення фронтальних лабораторних практичних робіт всю роботу поділяють на окремі частини або етапи. Перед початком кожної частини самостійної роботи видається конкретне завдання всім здобувачам освіти і пояснюється хід його виконання;

✓ завдання виконують одночасно всі здобувачі освіти. Якщо лабораторне завдання забезпечується інструктивно-технологічними картами, то викладач може пояснити виконання всіх етапів відразу. Після закінчення роботи викладач підводить підсумки.

Ланками:

✓ для роботи у ланках здобувачів освіти розподіляються по декілька осіб. У ланці може бути від 2 до 5 здобувачів освіти;

✓ при комплектуванні ланок враховується успішність з предмету, ступінь мислення, комунікативні якості, здатність здобувачів освіти до самостійного виконання завдань;

✓ ланки не повинні бути постійними, бо це може привести до виникнення груп різного рівня успішності;

✓ у кожній ланці визначається старший – ланковий. Це здобувач освіти, який добре навчається з навчальної дисципліни і виявив бажання допомогти своїм колегам

у навчанні;

✓ кожна ланка, одержує завдання. Успіх при виконанні завдань залежить від ретельної підготовки, уміння викладача приділити належну увагу кожній ланці;

✓ при відповідних перевагах роботи ланками в організації лабораторних є й недоліки. Незважаючи на те, що здобувачі освіти в ланки відбираються з приблизно однаковою успішністю і швидкістю мислення знаходиться "лідер", який не консультує як працювати не допомагає останнім, а робить все сам, решта здобувачів освіти допомагають йому або пасивно спостерігають.

Призначення лабораторного заняття:

- ✓ формувати професійні вміння та навички;
- ✓ вміння застосовувати знання на практиці;
- ✓ дослідження наукових гіпотез.

Вимоги до лабораторної роботи:

✓ раціональне обладнання робочих місць, забезпеченість необхідним обладнанням, інструментами, інструктажем, матеріалом, який необхідний для проведення робіт;

- ✓ дотримання правил техніки безпеки та охорони праці;
- ✓ систематична перевірка надійності і комплектності обладнання;
- ✓ наявність на кожному місці розроблених інструкцій, необхідної літератури, бланків звітної документації.

Якісні характеристики

✓ обладнання робочих місць повинні забезпечувати виконання роботи кожним здобувачем освіти;

- ✓ засвоєння здобувачами освіти необхідної теоретичної інформації;
- ✓ засвоєння здобувачами освіти правил охорони праці і техніки безпеки, прийомів роботи з інструментами й обладнанням;

✓ свідомість дій здобувачів освіти, розуміння ними безпосереднього зв'язку між теорією і виконуваною роботою;

- ✓ оформлення лабораторної роботи проводиться у лабораторії.

Порядок обліку та контролю:

- ✓ автоматизований контроль;

- ✓ тестовий контроль;
- ✓ не підготовлені здобувачі освіти до виконання лабораторних робіт не допускаються;
- ✓ при роботі групами слід вибрати старшого (керівника).

Методичні рекомендації до лабораторного заняття

Методичні рекомендації до лабораторного заняття повинні мати такі елементи:

- номер і тему лабораторного заняття;
- мету і завдання, які вирішуються в процесі виконання лабораторного заняття;
- за потреби коротко основні відомості з теорії або лекційних занять;
- опис лабораторної установки (об'єкта спостереження) та вимірювальної апаратури;
- порядок виконання роботи та дотримання техніки безпеки;
- порядок обробки результатів замірів (спостережень);
- порядок оформлення та захисту виконаної лабораторної роботи заняття,
- критерії оцінювання;
- контрольні питання;
- рекомендована література та інші джерела інформації щодо теми, яка розглядається;
- особливу увагу треба звернути на дотримання вимог техніки безпеки під час виконання лабораторних занять.

Загальні вимоги щодо техніки безпеки повинні бути вивішені в приміщенні, де виконується лабораторне заняття, специфічні вимоги - в методичних вказівках до цієї роботи.

Проведення лабораторних і практичних занять:

- ✓ у ході лабораторних і практичних робіт здобувачі освіти виконують різні практичні дії;
- ✓ основою успішного виконання практичних дій є вміле керівництво роботою
- ✓ з боку викладача, яке здійснюється завдяки інструктуванню здобувачів освіти протягом всього заняття;
- ✓ інструктаж - це діяльність викладача, спрямована на організацію,

коригування та вдосконалення навчально-практичної роботи

Види інструктажів:

- ✓ вступний;
- ✓ поточний;
- ✓ заключний.

Вступний інструктаж

Під час проведення вступного інструктажу викладач має на меті:

- ✓ перевірити засвоєння теоретичного матеріалу з даного питання, мобілізувати опорні знання для успішного заняття;
- ✓ підготувати здобувачів освіти до самостійної роботи;
- ✓ повідомити тему, мету і послідовність виконання завдання;
- ✓ ознайомити з інструктивно-технологічною картою;
- ✓ дати вказівки, як і коли користуватися обладнанням, приладами, посібниками;
- ✓ при проведенні вступного інструктажу викладач знайомить здобувачів освіти з правилами техніки безпеки, пояснює, як вести записи, розрахунки, креслити графіки;
- ✓ необхідно пояснити, як вести підготовку матеріалів та оформити звіт про виконану роботу;
- ✓ у цій частині заняття викладач перевіряє наявність зошитів для лабораторних і практичних занять.

Поточний інструктаж:

- ✓ ведеться в ході роботи, здійснюється під час виконання завдань здобувачами освіти;
- ✓ такий інструктаж може бути індивідуальним або груповим;
- ✓ при такому інструктуванні викладачеві не слід займатися однією ланкою чи здобувачем освіти і не бачити всієї групи;
- ✓ не можна перетворювати допомогу в підказування;
- ✓ якщо у здобувачів освіти виникли труднощі, то викладачеві потрібно шляхом уточнюючих питань домогтися того, щоб вони вияснили причини такої ситуації і знайшли шляхи виходу з нього.

Заключний інструктаж:

- ✓ проводиться після виконання завдання всіма здобувачами освіти;
- ✓ при цьому викладач аналізує роботу всієї групи, ланок і окремих здобувачів освіти;
- ✓ звертає увагу на успіхи чи окремі невдачі, на відхилення в роботі від інструктивно-методичної карти.

Запам'ятайте!

- ✓ усі лабораторні та практичні заняття повинні проводитися на високому науково-методичному рівні, враховуючи передовий досвід;
- ✓ викладач зобов'язаний забезпечити повне проведення всіх лабораторних і практичних занять, які передбачені програмою. Не дозволяється скорочення або заміна тем занять без відповідного розгляду цикловою комісією і дозволу керівництва закладу освіти;
- ✓ перед початком лабораторних і практичних занять викладач зобов'язаний перевірити рівень теоретичних знань з вивченого питання. До занять допускаються тільки ті здобувачі освіти, які засвоїли теоретичний матеріал;
- ✓ до початку занять викладач повинен забезпечити повну готовність робочих місць відповідно до програми, розробленої ним інструктивно-методичною картою і паспортом робочого місця;
- ✓ до початку виконання здобувачами освіти робіт викладач зобов'язаний ознайомити їх з правилами техніки безпеки, перевірити теоретичні знання та спецодяг;
- ✓ у ході заняття викладач зобов'язаний забезпечити якісне виконання завдань, спрямувати здобувачів освіти на творчий пошук;
- ✓ обов'язково за кожне лабораторне або практичне заняття викладач повинен оцінити рівень практичних умінь здобувачів освіти;
- ✓ виконана робота реєструється у навчальному журналі. Усі здобувачів освіти повинні відпрацювати кожну роботу з дисципліни;
- ✓ виконання лабораторних і практичних робіт обов'язково враховується при атестації;
- ✓ у здобувача освіти повинен має бути робочий зошит з виконаними

лабораторними і практичними роботами.

Підготовка до лабораторних і практичних занять

На успішне проведення лабораторних і практичних занять впливають такі фактори:

- якісне складання навчально-методичної карти (плану) заняття;
- наявність для здобувачів освіти інструктивно-методичної карти заняття;
- безпосереднє знання викладачем виробничої діяльності, її технологічних особливостей (якщо робота виконується в умовах виробництва).

✓ складанню плану за темою заняття передують велика організаційно методична робота підбору матеріалу до заняття, вибору методів і прийомів діяльності викладача, погодження місця для проведення заняття;

✓ заздалегідь до лабораторних і практичних занять викладач готує список необхідного обладнання та матеріалів;

✓ лабораторну та практичну роботу згідно з переліком обладнання і карти методичного забезпечення заняття готує викладач;

✓ усі матеріали і обладнання повинні бути підготовлені до початку заняття;

✓ виконуючи завдання, здобувачі освіти не повинні залишати своїх місць, не шукати необхідного;

✓ до початку заняття викладач зобов'язаний перевірити не тільки наявність обладнання на робочих місцях, але й упевнитись в його справності, перевірити розрахунки, виміряти відповідні параметри, прослідкувати за процесом;

✓ робоче місце повинне мати естетичний вигляд, бути зручним для роботи;

✓ на робочому місці в умовах виробництва повинні бути дотримані основні правила з техніки безпеки. Викладач повинен передбачити безумовне їх виконання здобувачами освіти і уточнити специфічні вимоги до конкретної роботи, на конкретному робочому місці;

✓ особливо ретельно викладач повинен підходити до вирішення питань безпеки при роботі з механізмами, електричним струмом, хімічними речовинами, інструментами;

✓ викладач повинен передбачити, щоб здобувачі освіти зайшли на місце проведення практичного заняття тільки після дзвінка;

✓ при проведенні занять зі спеціальних дисциплін здобувачі освіти забезпечуються спецодягом (халатами, фартухами);

✓ після проведення заняття здобувачів освіти мають прибрати робоче місце.

Нестандартні заняття

Нестандартні заняття відрізняються специфічним змістовим наповненням та нестандартною структурою, які дозволяють наближати процес навчально-пізнавальної діяльності до життя.

У навчальному процесі в коледжі під час загальноосвітньої підготовки здобувачів освіти можна використовувати такі нестандартні види занять:

1. **Заняття ділової та рольової гри:** заняття-суди, заняття прес-конференції, заняття -слідства, заняття захисту проектів.
2. **Театралізовані заняття:** заняття-драми, заняття-спектаклі, заняття-концерти.
3. **Заняття-змагання:** заняття КВК, заняття «Що? Де? Коли?», заняття-вікторини, заняття-конкурси, заняття-турніри, заняття «мозкової штурми».
4. **Заняття широкомасштабного огляду знань:** заняття-панорами, заняття-подорожі.
5. **Заняття творчого пошуку:** заняття-розвідки, заняття лабораторного дослідження, заняття-експедиції.
6. **Заняття комунікативної спрямованості:** заняття-диспути, заняття-усні журнали, заняття-діалоги, заняття філософських роздумів.
7. **Заняття-звіти:** заняття захисту індивідуальних творчих робіт, заняття-заліки, заняття-демонстрації, заняття експертної оцінки.
8. **Заняття, які наслідують форми занять вищої ланки освіти:** заняття-лекції, заняття-семінари, заняття-конференції.
9. **Інтегровані заняття** – поглиблене вивчення теми за рахунок використання пізнавальних засобів різних навчальних дисциплін.

Заняття-екскурсії (заняття на виробництві)

✓ це специфічне навчально-виховне заняття, перенесене відповідно до певної освітньої або виховної мети на підприємство, в установу, організацію, банк;

✓ як і будь-яке заняття, екскурсія передбачає особливу організацію взаємодії викладача і здобувачів освіти;

✓ на екскурсії поряд із спостереженнями здобувачів освіти використовуються розповідь, бесіда, демонстрація ;

✓ освітньо-виховне значення занять-екскурсій полягає в тому, що вони служать накопиченню наочних уявлень та життєвих фактів;

✓ допомагають встановленню зв'язку теорії з практикою, з життям;

✓ сприяють вирішенню завдань естетичного виховання, розвитку почуття любові до майбутньої професії, до рідного краю.

Індивідуальне заняття:

✓ проводиться з метою підвищення рівня підготовки та розкриття індивідуальних творчих здібностей здобувачів освіти;

✓ індивідуальні навчальні заняття організовуються за окремим графіком з урахуванням індивідуального навчального плану здобувачів освіти і можуть охоплювати частину або повний обсяг занять однієї чи декількох навчальних дисциплін, а в окремих випадках повний обсяг навчальних занять для одержання освітнього кваліфікаційного рівня;

✓ види індивідуальних занять, їх обсяг, форми і методи проведення, форми та методи поточного контролю, підсумкового контролю (крім державної атестації) визначаються індивідуальним планом здобувачів освіти;

✓ індивідуальний навчальний план здобувача освіти складається на підставі робочого навчального плану і включає всі нормативні навчальні дисципліни та частину вибіркового навчального дисциплін, вибраних здобувачами освіти;

✓ індивідуальний навчальний план складається на кожний навчальний рік і затверджується в порядку, встановленому закладом освіти;

✓ вибіркові навчальні дисципліни, введені закладом освіти за освітньо-професійною програмою, вибрані здобувачами освіти і включені до індивідуального плану здобувача освіти, є обов'язковими для вивчення;

✓ за виконання індивідуального навчального плану відповідає здобувач освіти;

✓ за відповідність фахової підготовки здобувача освіти відповідає керівник навчального структурного підрозділу.

Призначення індивідуального заняття, яке проводиться з окремими здобувачами освіти:

- ✓ підвищення рівня підготовки здобувачів освіти;
- ✓ розкриття індивідуальних творчих здібностей.

Вимоги до індивідуального заняття:

- ✓ наявність індивідуального плану;
- ✓ узгодження індивідуального плану з навчальним планом;
- ✓ термін для роботи за індивідуальним планом;
- ✓ кількість дисциплін, обсяг;
- ✓ форми і методи поточного та підсумкового контролю.

Якісні характеристики:

- ✓ розробка індивідуального плану;
- ✓ затвердження плану головою циклової комісії та заступником директора з навчальної роботи;
- ✓ форми і методи роботи вибирає здобувач освіти;
- ✓ форми і методи контролю визначає завідувач відділення.

Консультації:

- ✓ консультація – форма навчального заняття, при якій здобувач освіти отримує відповіді від викладача на конкретні запитання або пояснення певних теоретичних положень чи аспектів їх практичного застосування;
- ✓ консультація може бути індивідуальною або груповою, залежно від того чи викладач консультиє здобувачів освіти з питань, пов'язаних із виконанням індивідуальних завдань чи з теоретичних питань навчальної дисципліни;
- ✓ обсяг часу, відведений викладачу для проведення консультацій з конкретної дисципліни, визначається навчальним планом.

Види консультацій:

- ✓ групові – (екзаменаційні) передбачають роботу для групи здобувачів освіти;
- ✓ індивідуальні – передбачають роботу з окремими здобувачами освіти.

Методи:

- ✓ лекція;
- ✓ розв'язування вправ;

- ✓ виконання графічних робіт;
- ✓ робота з підручником.

Призначення консультаційних занять:

- ✓ поглибити знання здобувачів освіти з дисципліни, що вивчається;
- ✓ дати відповіді здобувачам освіти на незрозумілі питання;
- ✓ дати відповіді на застосування теоретичних положень до розв'язання практичних вправ.

Вимоги до консультаційних занять:

- ✓ викладач зобов'язаний дати пояснення на запитання здобувачів освіти;
- ✓ консультація проводиться в закріпленій аудиторії;
- ✓ консультація проводиться після занять, у дні і години, передбачені графіком;
- ✓ консультація проводиться з теоретичних і практичних занять.

Якісні характеристики:

- ✓ високий науковий рівень;
- ✓ високий організаційний рівень;
- ✓ якість засвоєння здобувачами освіти матеріалу;
- ✓ невеликі затрати часу.